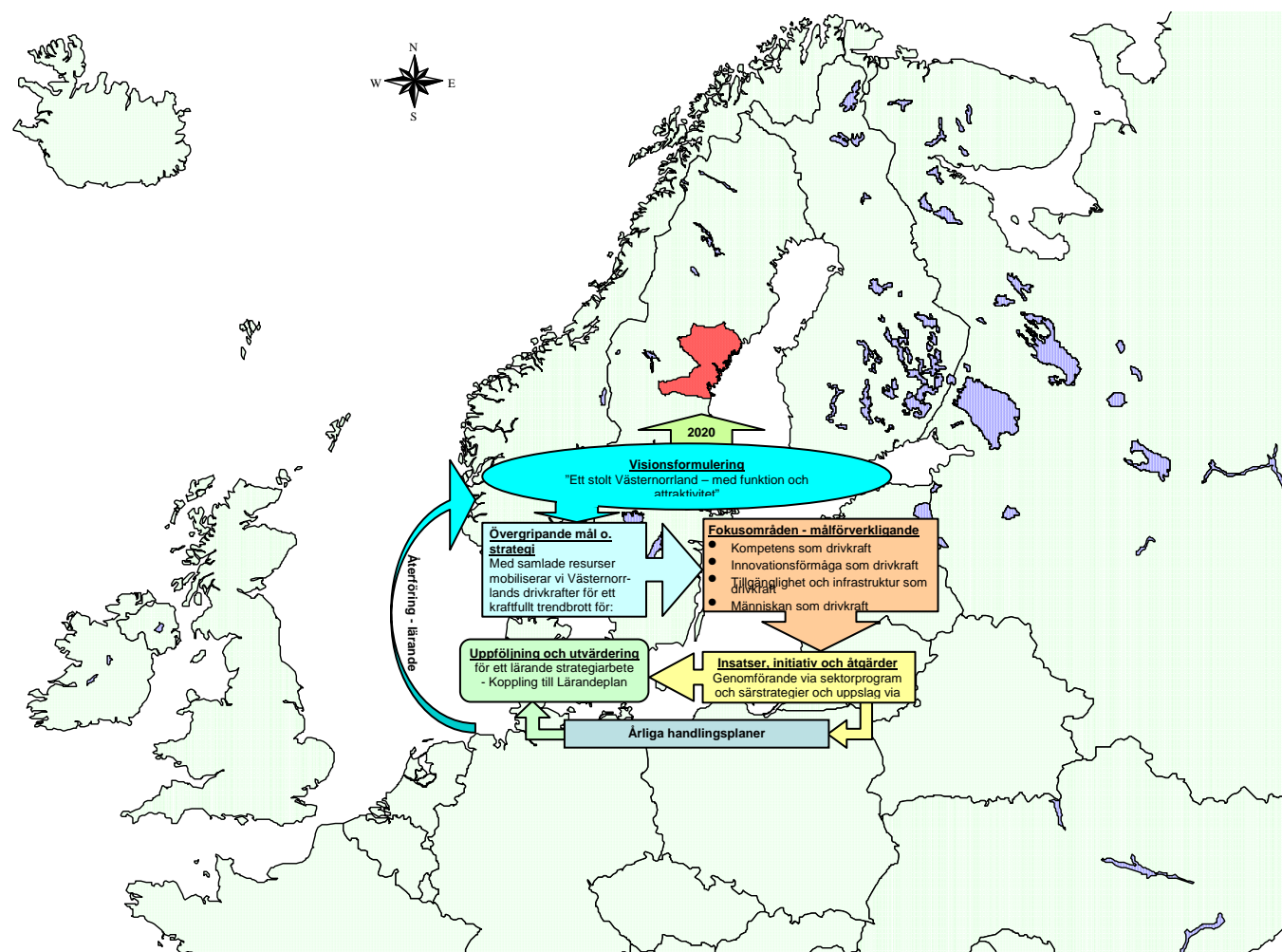

Framtid Västernorrland!

Regional utvecklingsstrategi för länet 2011- 2020

- KORTVERSION - 2011-12-16

Framtid Västernorrland! - Regional utvecklingsstrategi 2011-2020 (Kortversion 2011-12-16, Dnr 100-272-10)

Inledning

Den regionala utvecklingsstrategin, RUS är ett övergripande programdokument för Västernorrlands framtida utveckling med syfte att lotsa initiativkraften hos lokala, regionala och nationella aktörer inom det regionala utvecklings- och tillväxtfrämjande arbetet fram till år 2020.

Utvecklingsstrategin har processats fram av en bred krets engagerade parter i länet. Den har efter remissbehandling godkänts hösten 2011 av den strategiska regionala samverkansarenan Länspartnerskapet och fastställts av Länsstyrelsen i egenskap av regionalt utvecklingsansvarigt organ.

Detta dokument är en förkortad version av huvuddokumentet. I strategins huvuddokument finns en mer fullständig programtext tillsammans med bl.a. en analyssummering och sammanställning av idéexempel. Till grund för strategin finns också en mer omfattande analysrapport och en summering av inkomna remissvar (drygt 30 st.).

Förverkligandet av strategin ska kanaliseras genom olika regionala sektorsprogram, i kommunala och statliga översikts- och utvecklingsprogram och i övrigt genom initiativ på bred front från en lång rad engagerade aktörer inom och utom länet.

Vad är en regional utvecklingsstrategi?

Den regionala tillväxtpolitiken syftar enligt statliga direktiv till att landets regioner ska kunna utnyttja sina egna resurser för att på bästa sätt bidra till nationens samlade tillväxt och utveckling. Men initiativen inom politiken måste anpassas till olika regionala förutsättningar, d.v.s. ett "bottom-up"-perspektiv. Detta sker bl.a. genom formulering av programdokument som anger länsgemensamma policy- och arbetsinriktningar.

Utvecklingsprogram finns på alla nivåer: EU, nationellt, regionalt, lokalt. De hänger vanligen ihop i en samverkanskedja, där mer övergripande, strategiska program ger stöd och legitimitet åt mer detaljerade program. Exempelvis finns "EU 2020" som strategi för smart, hållbar och inkluderande tillväxt i hela EU¹. För Sverige finns Nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning² med regeringens riktlinjer för regionernas arbete. Mellan kommunernas utvecklings- och översiktsplaner och de regionala och nationella programmen/strategierna finns olika ömsesidiga hänsynstaganden. Hur dessa strategier och program närmare hänger ihop beskrivs i huvuddokumentet.

RUS är Västernorrlands gemensamma plattform för det strategiska regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet. Som länets övergripande inriktningsdokument ska RUS vara vägledande för olika regionala sektorsprogram och strategier (t.ex. tillväxtprogram, transportplan och kultur- miljöprogram). RUS ska också vägleda vid nationell och regional resursfördelning inkl. prioritering i samband med ansökningar till EU:s strukturfonder.

Västernorrlands omvärld och utmaningar

I vår omvärld sker allt snabbare förändringar i näringsliv och samhälle genom globalisering, fortgående teknisksprång, urbanisering, miljö- och klimatpåverkan och ökad individualisering av ansvar och initiativ. De demografiska förhållandena visar på en åldrande befolkning och

¹ med fem mål om förvärvsfrekvenser/integration, FoU-villkor, utsläppsminskning/energieffektivitet, högre utbildningsnivåer, minskat utanförskap (fattigdomsbekämpning)

² För 2007-2013: Innovation och förnyelse, Kompetensförsörjning/ökat arbetskraftsutbud, Strategiskt gränsöverskridande samarbete, Hänsyn till gleasa områdens/storstädernas förutsättningar

svag befolkningstillväxt hos oss liksom i många av Europas regioner. Ingen del av Västernorrland undgår att beröras av de möjligheter och hot som denna utveckling representerar. Hur länet lyckas utifrån sina givna förutsättningar beror på vår anpassningsförmåga, vår kapacitet att se möjligheter i det nya och hur vi kan samverka i gamla och nya kombinationer.

Som grund för utvecklingsstrategins utvalda mål, fokusområden och insatser ligger en omfattande regional analysrapport. I analysen formuleras några summerande utmaningar, som ger grunden för strategins prioriterade riktlinjer i form av vision, mål och fokusområden.

De valda inriktningarna i strategin motiveras av utmaningarna i att dels nyttja Västernorrlands styrkor, dels övervinna hinder för en hållbar tillväxt i ett läge, där länet blir allt mer konkurrensutsatt. I Västernorrland finns en världsledande råvarubaserad processindustri men också en splittrad orsstruktur. Vi har ett behov av att framgångsrikt och uthålligt överbrygga olika slags fysiska och andra avstånd. Vi behöver uppnå en befolkningsökning i länet. Till detta krävs ett modernt näringsliv, kompetent arbetskraft och företagande samt funktionell och anpassad service. Vi behöver stärka vår stolthet över och vidareutveckla de attraktiva boende- och naturmiljöerna i länet. Problem med en åldrande befolkning, hög arbetslöshet, svaga integrationsresultat, eftersatt hälsoläge och gles bebyggelse måste vändas till utmaningar som sporrar utvecklingsidéer.

Vision och övergripande målbilder för år 2020

<p>Vision: "Ett stolt Västernorrland – med funktion och attraktivitet"</p>

Övergripande strategimål:

Med samlade resurser mobiliserar vi Västernorrlands drivkrafter för ett kraftfullt trendbrott som ger oss:

Positiv befolkningstillväxt: Västernorrland 2020 har 250 000 invånare med hög livskvalitet och tillåtande atmosfär. Goda natur- och miljöförutsättningar bidrar till länets attraktivitet. Fler flyttar in, fler barn föds, fler bostäder byggs och färre avlider i förtid. Invandringens potentialer tillvaratas. Länet har en bra balans i sin köns- och åldersstruktur.

Ökad tillgänglighet: I Västernorrland överbryggas kraftfulla satsningar geografiska och sociala avstånd och öppnar länet för omvärlden på ett funktionellt, hållbart och konkurrenskraftigt sätt – genom snabb, anpassad och miljövänlig kommunikation i en välbalanserad region.

Stärkt innovationsförmåga: Västernorrland står stabilt i konkurrensen. Länets invånare, företag och organisationer har hög kompetens, kreativitet och förnyelsekraft. Nytänkande, drivande entreprenörskap och satsningar inom nyckelområden har ytterligare främjat innovation och utveckling i erkända innovativa miljöer.

Omvärldens och länets egna utmaningar pekar på ett ständigt växande behov av att vara nära både de små och stora sammanhangens händelser, information och resurser. Västernorrland har ett halvperifer läge i en glesbefolkad och naturresursrik del av Europa. Visionen om en stolt, funktionell och attraktiv region kan därför också uttryckas som att vi tillsammans ska öppna dörrarna för ett större och bidragande Västernorrland, där vi är nära såväl varandra, marknaderna, utvecklingsfronten som naturen och kulturen. Strategins gemensamma mobilisering för en sådan måluppfyllelse stärks när länets olika aktörer – kommuner, myndigheter, företag, organisationer - förenas i ett gemensamt synsätt, samhandling och arbetsformer. Till stöd för detta har RUS tagit fram fyra samverkande arbetsperspektiv:

- Strategiskt ledarskap – ett samsynt, dynamiskt regionalt ledarskap som med grund i hävdade gemensamma strategier handfast och med legitimitet kan samla och navigera länet inför framtidens utmaningar
- Funktionell integration – den inneboende kapaciteten i Västernorrlands mångfaldsstruktur ska användas till att bygga starka, resultatriktade nätverk över hela länet
- Hållbarhetsperspektivet – ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet ska genomsyra konkreta satsningar och principdialoger inom alla sektorsprogram och hela det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet
- Effektiv kommunikation – i alla lägen måste effektiva informationsflöden nyttjas och marknadsföring ske av våra möjligheter som skapar en attraktiv bild av länet och gör länet till en naturlig, gränsöverskridande samverkanspart för många.

Långsiktigt hållbar tillväxt och utveckling

Den regionala tillväxten ska vara hållbar så att kommande generationer kan erbjudas sunda ekonomiska, sociala och ekologiska förhållanden. Synsättet är grundläggande i RUS och ska genomsyra allt utvecklingsarbete både som hänsynstagande och som tillväxt drivande.

- Hållbar ekonomisk tillväxt förutsätter god produktivitet utveckling i näringslivet, förmåga att uthålligt sälja varor och tjänster och ekonomisk bärkraft i satsningar.
- Hållbar social tillväxt grundas på att resurser-inflytande-makt fördelas rättvist, jämlikt och jämställt och att kvinnor och män kan känna trygghet och delaktighet.
- Hållbar ekologisk tillväxt innefattar att resurser brukas så att förlusten av biologisk mångfald minimeras, kulturmiljöer värnas och ekosystemtjänster används varsamt och uthålligt, d.v.s. ett aktivt förhållningssätt till länets miljömål.

Fokusområden – för förverkligandet av målen

Fyra prioriterade fokusområden har valts för att konkretisera de övergripande målen och spinna en röd tråd från analysens utmaningar och nationella och EU-baserade styrdokument. Fokusområdena sammanfattar angelägna satsningar under den närmaste tioårsperioden. Genomförandet underlättas av en metodisk användning av mobiliseringsstrategin. För varje fokusområde har angetts ett inriktningsmål för år 2020 och några mer direkt mätbara mål. I huvuddokumentet exemplifieras konkreta insatser i samklang med målen.

1. Människan som drivkraft

Inriktningsmål: År 2020 har vi byggt upp konkurrenskraftiga och hållbara samhällen och livsmiljöer över hela länet som ger hög livskvalitet och skapar framtidstro, engagemang och öppenhet

Den mänskliga drivkraften är vår mest avgörande utvecklingsresurs, att uppmärksamma, vårda och stimulera. Livsmiljön ger ramarna för den drivkraften och måste därför stärkas för att öka Västernorrlands attraktionskraft och produktivitet. Länets naturmiljöer är resurser för både naturvärdefrämjande och ekosystemtjänster. Det innebär en lång rad mervärdeskapande insatser för bl.a. en rik och varierad natur, attraktiva och energisnåla bostäder, effektiva kommunikationer, bra skolor och barnomsorg, fungerande välfärds- och trygghetssystem och ett aktivt kultur- och fritidsliv. Det krävs gemensamma krafter för att vända trender gällande ohälsa, åldrande befolkning, ineffektiva befolkningsunderlag, förlegade könsnormer, attityder till invandrare och invandrares kulturer, hög arbetslöshet m.m. ~~krävs~~ för att nå strategins uppsatta mål. Åtgärder i den riktningen ska bl.a. bidra till att öka deltagandet i arbetslivet för både kvinnor och män, höja livskvaliteten och minska ansträngningen på hälso- och sjukvårdens resurser.

Insatser ska göras till 2020 så att i Västernorrland

- har invånarna, oavsett ursprung en god livskvalitet i ett nationellt perspektiv
- är flyttningsnettot positivt och stabilt
- deltar befolkningen mer än riksgenomsnittet i arbete och samhällsliv

- är IT-användningen konkurrenskraftigt främjad med små digitala klyftor bland invånare och företag
- tar invånarna större del av kultur- och naturupplevelser jämfört med de flesta andra län

2. Kompetens som drivkraft

Inriktningsmål: År 2020 har länet ett hållbart samverkans- och matchningssystem som ger en effektiv arbetskrafts- och kompetenstillförsel.

Arbetskrafts- och kompetensförsörjning är en av de viktigaste tillväxtfrågorna – för individer, arbetsgivare och därmed länets utveckling. Kompetenskraven förändras kontinuerligt och blir särskilt tydliga vid strukturförändringar, globalisering och snabba tekniskiften. Nya jobb, framförallt inom tjänstesektorn, växer fram med nya kunskapsanspråk, befintliga arbeten möter förändrade utmaningar och arbeten försvinner med behov av alternativ användning av kompetenser. Det livslånga lärandet träder i fokus. Västernorrland behöver med samlade, parallellt verkande och flexibilitetsskapande åtgärder möta strukturförändringens och konjunktorens effekter på arbetsmarknaden och utbildningssystemet. Detta är nödvändigt för att på längre sikt klara angelägna näringslivsomställningar, den demografiska utvecklingen, utbildningsnivåer, de ungas arbetsmarknadsinträde, inflyttningsbehoven m.m. Arbetskraften måste vidgas och gemensamma resurser och potentialer måste synliggöras och tas tillvara.

Insatser ska göras till 2020 så att i Västernorrland

- har en matchning av utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden bland landets bästa
- har vi en inkluderande arbetsmarknad som är fri från diskriminering och med god integration
- har aktörerna en välfungerande strategisk samverkan i utbildningsfrågor för kompetenstillförsel
- har vi ett konkurrenskraftigt utbildningsutbud med hög tillgänglighet
- har vi bra skolor som når landets utbildningspolitiska mål
- har invånarna en eftergymnasial utbildning jämförbar med riksgenomsnittet

3. Innovationsförmåga som drivkraft

Inriktningsmål: År 2020 har länet drivande samverkans- och stödstrukturer för ett dynamiskt entreprenörs- och innovationsklimat på hög svensk nivå.

Betydelsen av innovation och förnyelse i näringsliv och samhälle har växt i takt med allt snabbare omvärldsförlopp. Länet konkurrensfördelar utgår från vår förmåga till vakenhet, initiativ och strategisk samverkan mellan individer, aktörer och företag. Genom ett helhetstänk där vi stimulerar täta, nätverkande, pulserande och innovativa miljöer främjar vi kreativitet, mod, nya arbetssätt och entreprenörskap. De styrkeområden länet har – inte minst utifrån sin råvarubas - behöver växlas upp i profilering av såväl befintlig som ny verksamhet, där tjänsteproducerande företag kompletterar traditionella affärsupplägg. Exempelvis behöver möjligheterna i de stora vindkraftssatsningarna tas till vara brett och länkas till tillväxt av tillverknings- och serviceföretag i länet. Förnyelseansträngningarna stärks av ett intensifierat samspel med internationell framtoning mellan forskning, utbildning, näringsliv och offentlig sektor – inkl. vidareutveckling av de drivande innovationsfunktionerna hos Mittuniversitetet och Umeå Universitet. Prioriterad inriktning för fortsatt klusterutveckling är att hitta bransch och regionöverskridande synergier, tjänster och produkter – utifrån redan etablerade kluster/strategiska nätverk:

Befintliga nätverk/kluster: Skogen som resurs – Number One, Framtidens Bioraffinaderi, Säkerhet/räddning (SRR), Bank/för-säkring/pension (CER), Miljö-/energiteknik (Clean Tech), Digital informationsförvaltning/arkiv, Besöksnäringen
Exempel på nya strategiska nätverk: SensorIT, Materialteknik, El-hybrid/hydraulik, Upplevelseindustrin, Lokal matproduktion, Logistik & transport

Kreativitet och handlingskraft behöver främjas redan i tidiga åldrar hos alla, oavsett förutsättningar, kön eller ursprung. Mer hållbara stödsystem krävs eftersom Västernorrland ska stå för ett bra entreprenörskapsklimat, där nya idéer och forskningsresultat kan omsättas i innovationer för nya arbetstillfällen och nya företag.

Insatser ska göras till 2020 så att Västernorrland

- har ett entreprenörskapsklimat som är bland Sveriges bästa med ökande andelar unga företagare
- utmärks av en snabb och konkurrenskraftig övergång från idéer/forskning till hållbart förverkligande
- är känt för sina regionala innovationsmiljöer och utvecklingen av dynamiska nätverk och kluster
- har nått kraftfulla affärsframgångar exempelvis inom en växande energi- och miljöteknikbransch
- syns och hörs som en framgångsrik och intressant del av Europa

4. Tillgänglighet och infrastruktur som drivkraft

Inriktningsmål: År 2020 har vi på bred front i länet nått en konkurrenskraftig och hållbar tillgänglighet

Västernorrland ska vara ett tilltalande län att besöka, leva och verka i. Länet ska vara attraktivt nationellt och internationellt för besökande, investerare, konferenser och andra aktiviteter. Vi behöver genomföra systemintegrerande investeringar för hållbara gods- och personkommunikationer som underlättar för utvecklade boendemiljöer, näringsliv, arbete och service. Inte minst måste ytterligare sammanhållna järnvägssatsningar ske längs Bottniska korridoren och öst-västligt längs Mittbanan och Ådalsbanan. Vidare krävs att vi når en funktionell och hållbar regionförstoring mellan och inom kommuner och angränsande län samt till den nationella och internationella arenan. Kraftfulla investeringar tillsammans med en medveten samordning av bebyggelse och kollektivtrafik leder här till framgång. Med en väl utvecklad IT-infrastruktur skapas det även möjligheter för företagande och boende i de mer glest bebodda länsdelarna.

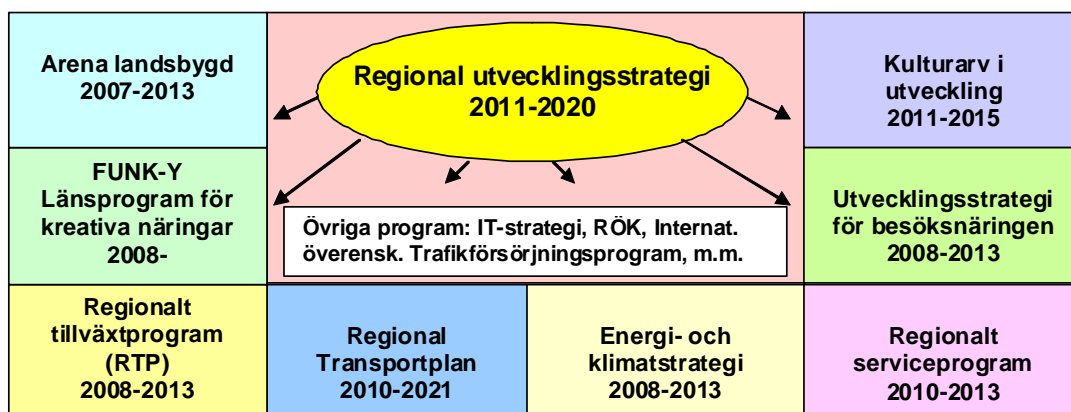
Insatser ska göras till 2020 så att i Västernorrland

- finns finansierade genomförandeplaner som bygger bort de stora flaskhalsarna i regionens kommunikationsinfrastruktur: dubbelspår Härnösand-Gävle och utvecklad Mittbana/Ådalsbana
- finns förutsättningar som underlättar en konkurrenskraftig flygtrafik
- finns väl fungerande gods- och persontransporter som bidrar till en hållbar regionförstoring
- har alla invånare och företag tillgång till en fullt utbyggd IT-infrastruktur med konkurrenskraftig hastighet och kvalitet
- har privat och offentlig service en tillgänglighet och kvalitet som ökar attraktiviteten i hela länet
- har kommunerna i sina utvecklings- och översiktsplaner integrerat utvecklingsperspektiven i RUS.

Genomförandet 2011-2020

Genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin sker främst genom insatser inom olika regionala sektorsprogram/-strategier. Se illustrerande skiss. Noteras bör också att RUS och sektorsprogrammen fungerar som underlag vid formulering och tolkning av flera av EU:s strukturfondsprogram. De statliga verken ska vidare beakta RUS i sin verksamhet och främja samverkan. Där specifika program eller strategier inte finns kommer satsningar i överensstämmelse med RUS att kunna prioriteras via medverkan från enskilda aktörer, företag och myndigheter.

Programstruktur för Västernorrlands regionala tillväxtarbete

En förstärkt konstruktiv samsyn och redan etablerad samverkan mellan olika aktörer ger oss förutsättningar att nå målen. RUS och sektorsprogrammen som gemensamma regionala priori-

teringsgrunder ökar kraften i ansträngningarna betydligt. En annan framgångsfaktor är att länsstyrelsen tillsammans med andra organ utgör det strategiska ledarskapet med den samhandlingskraft som detta innebär. Detta tydliggörs ytterligare när länets kommuner, landstinget och andra organisationer under strategiperioden successivt tar ställning till hur RUS-riktlinjerna ska tillämpas hos respektive sådan organisation. För att öka samordningen och underlätta konkretiseringen av dessa processer och verksamhetsplaner kommer **årliga handlingsprogram** för RUS-förverkligandet att tas fram på länsgemensam basis.

En brännpunkt för länets regionala tillväxtarbete är **Länspartnerskapet**, som är det samlande, strategiska regionala nätverket med företrädare för kommunerna och Kommunförbundet, Landstinget, Almi Företagspartner, Mittuniversitetet, Arbetsförmedlingen, Länsstyrelsen, Tillväxtverket (ERUF/Programkontoret), Handelskammaren, Företagarna och fackliga organisationer, får ett övergripande ansvar att skapa samhandling i syfte att nå måluppfyllelse i RUS och dess ingående program/strategier. Landshövdingen är ordförande. Beredande organ är **Länsstyrelsens utvecklingsstab**, som till sig har knutit en samarbetsgrupp med företrädare för länets olika sektorsprogram/-strategier och aktörer.

I RUS:s genomförandefas kommer Länspartnerskapets prioriteringar att vara avgörande för samhandling, prioriteringar samt möjligheten att hitta synergier mellan redan etablerade strategiska nätverk som verkar operativt för prioriterade insatser. Länspartnerskapet har därmed övergripande vägledningsfunktion för RUS och kopplade regionala sektorsprogram. Det har också styrgruppsfunktion för det regionala tillväxtprogrammet och samlar länet i förhållande till EU:s sammanhållningspolitik och prioriteringar inom EU:s strukturfondsprogram. Med rollen som ”centralt råd” för det strategiska regionala arbetet – och med länsstyrelsen som ytterst beslutande – har Länspartnerskapet också till uppgift att öka samsynen kring prioriterade gemensamma insatser, driva integreringen av hållbarhetsperspektiven och aktualisera frågor kring genomförandet av olika sektorsprogram och samordningen med RUS.

Uppgiften för den beredande utvecklingsstaben är bred och mångfasetterad som administrativt sammanhållande, processdrivande och uppföljande. Funktionen fordrar uthålliga resurser.

Uppföljning och utvärdering för ett lärande strategiarbete

Uppföljningen av RUS:s inriktning och ambitioner sker med fokus på dels den egentliga RUS-strukturen, dels de befintliga sektorsprogrammen. Ett kvalitativt målförverkligande fordrar ett uppföljningssystem för successivt och långsiktigt lärande. Uppföljningen underlättas av väl formulerade och förankrade mål, konsekvent uppföljning av resultat och effekter samt utvärdering av insatser och arbetsformer. Erfarenheterna från detta ger oss möjlighet till förbättringar i utvecklingsstrategins genomförande.

Parallellt med genomförandeprocesserna är det därför nödvändigt med ett fortlöpande lärande-arbete, där systematiska verksamhetsformer behöver vidareutvecklas. Det handlar om ett effektivt utbyte av informationsunderlag mellan olika aktörer och enkla uppföljningsrutiner men i vissa fall om mer avancerad utvärderingsmetodik och informationsinsamling. Till detta kommer sedan att utveckla formerna för det lyhörda och faktiska lärandet.

Den närmare utformningen av uppföljning och utvärdering i RUS presenteras mer i detalj i huvuddokumentet och kompletteras av den lärandeplan för Västernorrlands regionala tillväxtarbete, som utarbetades av länsstyrelsen till mars 2011. Några hållpunkter är:

- Länspartnerskapet har ett ansvar att reflektera över hur strategin fungerar, att initiera uppföljningar och relevanta kunskapsunderlag för detta och vid behov förordna korrigeringar i strategin.
- Länsstyrelsens utvecklingsstab (och ytterst länsledningen) ansvarar för att organisera lärandesystemet kring RUS och samordna detta med övrigt tillväxtarbete i länet.